

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Для спеціальності 055 Міжнародні відносини суспільні комунікації та регіональні студії

Автор:
Доцент кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики
Гільченко О.Л.

ЗМІСТ КНМЗНД

Навчальна програма дисципліни.....	3
Робоча програма навчальної дисципліни.....	10
Навчальний контент	23
Методичні рекомендації до проведення семінарських занять	31
Дидактичне забезпечення самостійної роботи студента.....	38
Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....	43
Перелік навчально-методичних посібників, технічних засобів навчання тощо.....	47
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	48

Міністерство освіти і науки України

ІСТОРІЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки ОС Бакалавр

**Спеціальності 055 Міжнародні відносини суспільні комунікації та
регіональні студії**

Шифр за освітньою програмою НД 1.1.12

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гільченко Олена Леонідівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету

“23” червня 2016 року, протокол № 11

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Історія цивілізацій» складена відповідно до освітньої програми підготовки ОС Бакалавр спеціальності 055 Міжнародні відносини суспільні комунікації та регіональні студії.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія світових цивілізацій

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія цивілізацій» - дисципліна міждисциплінарна, пов'язує історію, географію, міжнародні відносини.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Історія цивілізацій як наукова дисципліна
2. Передісторія людського суспільства
3. Ранньокласові цивілізації стародавнього Сходу: месопотамська, єгипетська, індійська, китайська
4. Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації східного Середземномор'я
5. Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська
6. Західна середньовічна (феодална) цивілізація
7. Середньовічні цивілізації Сходу: китайська, арабська, індійська, японська
8. Предіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація
9. Західноєвропейська індустріальна цивілізація
10. Індустріальна цивілізація в країн Азії та Африки
11. Світові війни XX ст. та її наслідки для розвитку індустріальної цивілізації
12. Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія цивілізацій» є сформувати у свідомості студентів наукові уявлення про історію світових цивілізацій

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія цивілізацій» є: розгляд історичного процесу розвитку суспільства в цілому, аналіз сукупності явищ суспільного життя, усіх його боків (господарства, зовнішнього та внутрішнього суспільного життя країни, міжнародних відносин, діяльності історичних постатей тощо).

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати : закономірності розвитку світових цивілізацій; періодизацію цих епох, становлення та розвиток держав та особливості соціально-економічного, політичного та культурно-релігійного формування цивілізацій

вміти :

- аналізувати літературу та різноманітні наукові теорії
- характеризувати джерела
- визначати мету дослідження, завдання проблеми
- систематизувати, класифікувати матеріал
- робити узагальнення

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 години / 6 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу.

1. Історія цивілізацій як наукова дисципліна
2. Передісторія людського суспільства
3. Ранньокласові цивілізації стародавнього Сходу: месопотамська, єгипетська, індійська, китайська
4. Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації східного Середземномор'я

Змістовий модуль 2. Антична та середньовічна (феодална) цивілізація Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська

1. Західна середньовічна (феодална) цивілізація
2. Середньовічні цивілізації Сходу: китайська, арабська, індійська, японська

Змістовий модуль 3. Індустріальна та постіндустріальна цивілізації

1. Предіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація

2. Західноєвропейська індустріальна цивілізація
3. Індустріальна цивілізація в країн Азії та Африки
4. Світові війни ХХ ст. та її наслідки для розвитку індустріальної цивілізації
5. Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація

3. Рекомендована література

Основна.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hists.narod.ru/doc/new/knigi/Brzezinski_Velikaja_shachmatnaja_doska.pdf.
3. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
4. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. / Составление и комментарии Ю. А. Белова / Отв. ред. О. Платонов. — М.: Институт русской цивилизации, 2008. — 816 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://legitimist.ru/lib/philosophy/n_danilevskij_rossiya_i_evropa.pdf.
5. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
6. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsbay.ru/civilizations/>.
7. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
8. Постіндустріальна цивілізація и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uzilevsky.orgs.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
9. Риер Я.Г. История средневековых цивилизаций. Учебное пособие. — Могилев, 2001. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/124086/>.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Тойнбі А. Дослідження історії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://studentdream.narod.ru/toynbee1.htm>.
12. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца ХХ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
13. Шилов Ю.О. Україна в контексті світової цивілізації: Курс лекцій. — К., 2012. — 220 с.
14. Шпенглер О. Закат Європи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/shpengler.html>.
15. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Додаткова

1. Барг М.А. Великая Английская революция в портретах ее деятелей. — М.: Мысль, 1991. — 399 с.
2. Беляев Е.А. Арабы, ислам и Арабский халифат в раннем средневековье.— М., 1965.
3. Беляев Е.А. Мусульманское сектанство. — М., 1957.
4. Боннар А. Греческая цивилизация. — М.: Искусство, 1991.
5. Борисковский П.И. Древнейшее прошлое человечества. — М.: Наука, 1980. — 240 с.
6. Булл М. Истоки // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.

7. Васильев А.А. Византия и арабы. Политические отношения Византии и арабов за время Аморитской династии. — Сп-б, 1990.
8. Васильев А.А. История средних веков. — М., 1993.
9. Виппер Р.Ю. История нового времени: Учебное пособие. — К.: Ника- центр; Вист-С, 1997. — 621 с.
10. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
- a. Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. — С.-П.: Алетейя, 1995. - 470 с.
11. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.
12. Грант М. Классическая Греция. Пер. с англ. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. — 336 с.
13. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
14. Григорьева И.В. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки: Учебник. — М.: Высш. шк., 1984. — 335 с.
15. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М.,
16. Дженкинс Н. Ладья под пирамидой / Пер. с англ. Ф.Л. Мендельсона. — М.: Наука, 1986. — 127 с.
17. Добиаш-Рождественская О.А. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении). — П., 1918.
18. Древние германцы. Сб. документов / Сост. Б.Н. Граков, С.П. Моравский,
19. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
20. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
21. Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности / Пер. с польск. — М.: Наука, 1989. — 415 с.
22. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. — М., 1980.
23. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. — М., 1960. Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
24. Иордан. О происхождении и деяниях гетов (Getica) / Вст. ст., пер. и прим. Е.Ч. Скржинской. 2-е изд. СПб., 1997.
25. Ислам и крестовые походы. 1096 — 1699 гг. // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
26. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузицина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
27. История Европы. Т. 4. Европа нового времени (XVII — XVIII века). — М.: Наука, 1994. — 509 с.
28. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
29. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Интерпракс, 1995. — 336 с.
30. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.
31. Карышковский Г. Восстание Спартака. — М.: Политиздат, 1956. — 63 с.
32. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
33. Кондратов А.М. Загадка сфинкса. — М.: Знание, 1072. — 80 с.
34. Кремгель-Брандт О. Вавилонская башня: легенды и история / Пер. нем. И.Л. Дунаевской. — М.: Наука, 1991. — 157 с.
35. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. — К: Либідь, 2000. — 592 с.
36. Ксенофонт. Греческая история / Пер. с др.-гр. и коммент. С.Лурье. — С.- П.: Алетейя, 1996. — 444 с.
37. Культура Византии. II половина VII — XII вв. — М.: Наука, 1989. — 680 с.
38. Литаврин Г.Г. Как жили византийцы. — М.: Наука, 1974. — 192 с.

39. Маринович Л.Г., Греки и А. Македонский: К проблеме кризиса полиса. — М.: Наука, 1993. — 288 с.
40. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
41. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
42. Медведев И.П. Византийский гуманизм. XIV — XV вв. — СПб.: Алетейя, 1997. — 341 с.
43. Медведев И.П. Мистра: Очерки истории и культуры поздневизантийского города. — Л.: Наука, 1973. — 163 с.
44. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. — М.: Наука, 1987. — 313 с.
45. Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Пер. с англ. И ком. Е.В. Антоновой. — М.: Наука, 1982. — 149 с.
46. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
47. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
48. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
49. Оппенхейм А.Л. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации: Пер. с англ. — изд. 2-е, испр. и доп. / посл. М.А. Дандамаева. — М.: Наука, 1990. — 319 с.
50. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятовский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
51. Папуш И.А. История Древней Греции: В 2-х т. — Мариуполь, 1996.
52. Плутарх. Избранные жизнеописания в 2-х т. / Пер. с гр. — М.: Правда, 1990.
53. Полибий. Всеобщая история: В 40 кн.: В 3-х т. — С.-Б.: Ювента, 1994.
54. Поляковская М.А., Чекалова Л.А. Византия: быт и нравы. — Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1989. — 304 с.
55. Поулсен И. Английские бунтари: Пер. с англ. / Ред. пред. и коммент. С.Н. Бурина. — М.: Прогресс, 1987. — 280 с.
56. Рушаков Л.П. Очерки истории византийской культуры по данным греческой агиографии. — СПб.: Алетейя, 1997. — 295 с.
57. Сборник документов по истории Нового времени стран Европы и Америки (1640 — 1870 гг.): Учебное пособие / Сост. Е.Е. Юровская. — М.: Высш шк., 1990. — 255 с.
58. Сборник документов по истории Нового времени. Буржуазные революции XVII — XVIII вв.: Учебное пособие / Сост. М.Ю. Золотухин, М.М. Куриков, В.М. Лобанов и др.: Под ред. В.Г. Сиротина. — М.: Высш. шк. 1990. — 303 с.
59. Стародавня Греція: Книга для читання / За ред. С.Л. Утченко і Д.П. Калістова. — К.: Рад. шк., 1955. — 218 с.
60. Успенский Ф.И. История Византийской империи / Сост. Т.В. Мальчикова. — М.: Мысль, 1996. — 827 с.
61. Федоров-Давыдов Г.А. На окраинах античного мира. — М.: Наука, 1975. - 104 с.
62. Хрестоматия по исламу. Пер. с арабск., введ. и прим. / Сост. С.М. Прозоров. — М., 1994.
63. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пос., в 3-х кн. / Под ред. М.А. Коростовцева и др. — М.: Высш. шк., 1980.
64. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. “История” / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузищина. — М.: Высш шк., 1984. — 431 с.
65. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
66. Чайлд Г. У истоков Европейской цивилизации: пер. с англ. М.Б. Свиридовой-Граниковой и М.В. Ширяевой. — М.: Издат. иностр. лит-ры, 1952. — 467 с.
67. Чмихов М.О. Давняя культура: навч пос-к. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.
68. Шилов Ю.О. Україна в контексті світової цивілізації: Курс лекцій. — К., 2012. — 220 с.

69. Шифман А.С. Александр Македонский. — Л.: Наука, 1988. — 207 с.
70. Шифман А.С. Восточная политика А.Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 520 с.
71. Шифман А.С. Распад империи А. Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 244 с.
72. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.
73. Элебрахт П. Трагедия пирамид / Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1984. — 216 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання модульна контрольна робота, проведення екзамену.

**МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

В.Ф. Лисак
2016 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НД 1.1.12 ІСТОРІЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ   **055 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ**

ФАКУЛЬТЕТ   **ІСТОРИЧНИЙ**

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія цивілізацій» для студентів спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії.- 30 серпня 2016 року.
— 15 с.

Розробник:

Гільченко Олена Леонідівна, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики.

Протокол від “30” серпня 2016 року № 1

Декан В.Ф. Лисак

“30” серпня 2016 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 Суспільно-політичні науки	Нормативна	
	055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії		
Модулів – 3	Спеціальність Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 12		I-й	I-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		I-II - й	I-II - й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: Бакалавр	40 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		112 год.	152 год.
		Індивідуальні завдання:	
		8 год.	4 год.
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60 / 120 год.

для заочної форми навчання – 24 / 156 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Історія цивілізацій – це дисципліна, яка розглядає історичний процес розвитку суспільства в цілому, аналізує сукупність явищ суспільного життя, усіх його боків (господарства, зовнішнього та внутрішнього суспільного життя країни, міжнародних відносин, діяльності історичних постатей тощо).

Мета: вивчення закономірностей розвитку світових цивілізацій; ознайомлення з періодизацією цих епох, становленням та розвитком держав та особливістю соціально-економічного, політичного та культурно-релігійного формування цивілізацій.

Завданнями даної дисципліни є вивчення:

- періодизацій всесвітньої історії
- джерел, літератури та методів дослідження проблеми
- понятійно-категоріального апарату
- основної та додаткової літератури
- програмного матеріалу з історії цивілізацій

Важливість опанування студентами даного курсу постає у необхідності багатогалузевого вивчення цілої низки самостійних галузей історичного знання, а саме: історія економічна, політична, соціальна, військова, державна та правова, цивільна, релігійна та інші. Вивчення програми курсу передбачає підвищення фахової та професійної підготовки

студентів, які в наступному зможуть використовувати свої знання та вміння в професійній сфері, а також у науково-дослідницькій діяльності.

У ході вивчення курсу студент повинен **оволодіти наступними вміннями:**

- аналізувати літературу та різноманітні наукові теорії
- характеризувати джерела
- визначати мету дослідження, завдання проблеми
- систематизувати, класифікувати матеріал
- робити узагальнення

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. РАННЬОКЛАСОВІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

- ТЕМА 1. ІСТОРІЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА
- ТЕМА 2. ПЕРЕДІСТОРІЯ ЛЮДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
- ТЕМА 3. РАННЬОКЛАСОВІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ: МЕСОПОТАМСЬКА, ЄГИПЕТСЬКА, ІНДІЙСЬКА, КИТАЙСЬКА
- ТЕМА 4. ЦИВІЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ІМПЕРІЙ: АССИРИЯ, ХЕТСЬКА ДЕРЖАВА, ПЕРСИДСЬКА ДЕРЖАВА. ЦИВІЛІЗАЦІЇ СХІДНОГО СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я

МОДУЛЬ 2. АНТИЧНА ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА (ФЕОДАЛЬНА) ЦИВІЛІЗАЦІЯ

- ТЕМА 5. АНТИЧНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ДАВНЬОГРЕЦЬКА, ЕЛЛІНІСТИЧНА, ДАВНЬОРИМСЬКА
- ТЕМА 6. ЗАХІДНА СЕРЕДНЬОВІЧНА (ФЕОДАЛЬНА) ЦИВІЛІЗАЦІЯ.
- ТЕМА 7. СЕРЕДНЬОВІЧНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ СХОДУ: КИТАЙСЬКА, АРАБСЬКА, ІНДІЙСЬКА, ЯПОНСЬКА

МОДУЛЬ 3. ІНДУСТРІАЛЬНА ТА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ

- ТЕМА 8. ПРЕДІНДУСТРІАЛЬНА (РАННЬОКАПІТАЛІСТИЧНА) ЦИВІЛІЗАЦІЯ
- ТЕМА 9. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ІНДУСТРІАЛЬНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ
- ТЕМА 10. ІНДУСТРІАЛЬНА ЦИВІЛІЗАЦІЯ В КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ
- ТЕМА 11. СВІТОВІ ВІЙНИ ХХ СТ. ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ
- ТЕМА 12. ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА (ІНФОРМАЦІЙНА) ЦИВІЛІЗАЦІЯ

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	2	3	4	5	6	7	
Історія цивілізацій як наукова дисципліна	11	2				9	14	2					12
Передісторія людського суспільства	13	2			1	10	13				1		12
Ранньокласові цивілізації стародавнього Сходу: месопотамська, єгипетська, індійська, китайська	15	4	4			9	16	2	2				12
Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації східного Середземномор'я	14	2			1	9	16	2					14
Разом за модулем 1	53	10	4		2	37	59	6	2		1		50
Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська	16	4	2		1	9	14	2					12
Західна середньовічна (феодальна) цивілізація	19	4	6			9	16	2	2				12
Середньовічні цивілізації Сходу: китайська, арабська, індійська, японська	12	2			1	9	15				1		14
Разом за модулем 2	47	10	8		2	27	45	4	2		1		38
Предіндустріальна (ранньокapіталістична) цивілізація	15	4			1	10	13				1		12
Західноєвропейська індустріальна цивілізація	22	6	6		1	9	18	2	2				14
Індустріальна цивілізація в країнах Азії та Африки	15	4			1	10	14	2					12
Світові війни XX ст. та її наслідки для розвитку індустріальної	12	2				10	13				1		12

цивілізації												
Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація	16	4	2		1	9	18	2	2			14
Разом за модулем 3	80	20	8		4	48	76	6	4		2	64
Усього годин:	180	40	20		8	112	180	16	8		4	152

5. Теми семінарських занять (денне)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу	2 години
2.	Стародавні цивілізації Індії та Китаю	2 години
3.	Античні цивілізації	2 години
4.	Основні моделі перехідного шляху цивілізації від античності до середньовіччя	2 години
5.	Західна середньовічна цивілізація	4 години
6.	Предіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація	2 години
7.	Індустріальна цивілізація	4 години
8.	Постіндустріальна цивілізація	2 години
	Разом:	20

Теми семінарських занять (заочне)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу	2 години
2.	Західна середньовічна цивілізація	2 години
3.	Західноєвропейська індустріальна цивілізація	2 години
4.	Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація	2 години
	Разом:	8

6. Самостійна робота (денне)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія цивілізацій як наукова дисципліна	9
2.	Передісторія людського суспільства	10
3.	Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу: Месопотамська, Єгипетська, Індійська, Китайська	9
4.	Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації Східного Середземномор'я	9
5.	Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська	9
6.	Західна середньовічна (феодална) цивілізація	9
7.	Середньовічні цивілізації Сходу: китайська, арабська, індійська, японська	9
8.	Предіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація	10
9.	Західноєвропейська індустріальна цивілізація	9
10.	Індустріальна цивілізація в країн Азії та Африки	10
11.	Світові війни ХХ ст. та її наслідки для розвитку індустріальної цивілізації	10
12.	Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація	9
	Разом	112

Самостійна робота (заочне)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія цивілізацій як наукова дисципліна	12
2.	Передісторія людського суспільства	12
3.	Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу: Месопотамська, Єгипетська, Індійська, Китайська	12
4.	Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації Східного Середземномор'я	14
5.	Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська	12
6.	Західна середньовічна (феодальна) цивілізація	12
7.	Середньовічні цивілізації Сходу: китайська, арабська, індійська, японська	14
8.	Предіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація	12
9.	Західноєвропейська індустріальна цивілізація	14
10.	Індустріальна цивілізація в країн Азії та Африки	12
11.	Світові війни XX ст. та її наслідки для розвитку індустріальної цивілізації	12
12.	Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація	14
	Разом	152

7. Індивідуальне завдання

Завдання 1. Охарактеризувати реформування Афіньської та Спартанської держав у період діяльності наступних правителів за принципом:

	Драконт	Солон	Писистрат	Клісфен	Перикл	Лікурґ
Держава та період правління						
Державний устрій						
Соціальні реформи						
Реформування війська						
Економічні заходи						
Культурно-релігійна політика						

Примітка: у деяких випадках графи можуть залишатись незаповненими через відсутність діяльності правителів у конкретній галузі

Завдання 2. Варварський світ та його значення в процесі становлення цивілізації

1. Вестготи.
2. Остготи
3. Вандари
4. Бургунди
5. Гунни
6. Лангобарди
7. Франки

Вимоги. Обрати один зі запропонованих варварських народів

Оформити доповідь за планом

- Характеристика походження, господарського життя та культури
- Шляхи просування та територія розповсюдження

- Створення варварського королівства
- Падіння та значення для історії середньовічної цивілізації

Завдання 3. Складання конспекту за темою «Основні концепції соціокультурного розвитку людства»

1. Циклічні моделі соціокультурного процесу періоду середньовіччя
2. Парадигма циклічності в творчості Дж. Віко
3. Лінійно-прогресистська концепція в раціоналістичному мислені ХУІІ ст.
4. Основні концепції розвитку людського суспільства у ХУІІІ ст.
5. Марксистська формаційна теорія
6. Цивілізаційні теорії ХХ ст.

Завдання 4. Робота з понятійним апаратом за темою «Індустріальна та постіндустріальна цивілізації»

Основні поняття: індустріальна цивілізація, ранньокапіталістична цивілізація, постіндустріальна цивілізація, капіталізм, процес первинного накоплення капіталу, реформація, контрреформація, єзуїтські ордени, Відродження, абсолютизм, мануфактура, монополістичні об'єднання, «революція цін», модернізація, гуситський рух, протестантизм, Аугсбургський мир, кальвінізм, секуляризація, промисловий переворот, буржуазія, Інтернаціонал, соціалізм, марксизм, «східний феодалізм», «опіумні війни», «Пекінська конвенція», індуїзм, Ост-Індська компанія, повстання «сипаїв», бербері, факторія, «бостонське чаювання», «Статті конфедерації», «Біль о правах», «Реконструкція Півдня», Четверний союз, Антанта, Галицька битва, «Верденська м'ясорубка», Брусилівський прорив, Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин, Ліга Націй, науково-технічна революція, глобалізація, інтеграція, біполярна система міжнародних відносин, багатополярна система міжнародних відносин, концепція сталого розвитку, глобальні проблеми.

Індивідуальне науково-дослідне завдання. Реферат за темою «Західноєвропейська індустріальна цивілізація»

1. Франція в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
2. Франція в епоху індустріальної цивілізації (ХУІІ-ХІХ ст.)
3. Франція в епоху постіндустріальної цивілізації (ХХ ст.)
4. Німеччина в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
5. Німеччина в епоху індустріальної цивілізації (ХУІІ-ХІХ ст.)
6. Німеччина в епоху постіндустріальної цивілізації (ХХ ст.)
7. Великобританія в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
8. Великобританія в епоху індустріальної цивілізації (ХУІІ-ХІХ ст.)
9. Великобританія в епоху постіндустріальної цивілізації (ХХ ст.)
10. Італія в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
11. Голландія в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
12. Голландія в епоху індустріальної цивілізації (ХУІІ-ХІХ ст.)
13. Іспанія в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
14. Португалія в епоху ранньокапіталістичної цивілізації (ХУ-ХУІ ст.)
15. Швеція в епоху індустріальної цивілізації (ХУІІ-ХІХ ст.)

8. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомогою мультимедіа засобів; практичні: реферати з історії цивілізацій, робота з першоджерелами. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів, виконання індивідуальних завдань.

9. Методи контролю

Контроль за рівнем підготовки студентів здійснюватиметься, як:

- поточний (перевірка знань на семінарах, за допомоги виконання самостійних домашніх завдань, модульної контрольної роботи);
- підсумковий (екзамен)

Питання до екзамену

1. Дайте характеристику підходам до визначення поняття «цивілізація»
2. Охарактеризуйте історичні цикли розвитку цивілізацій
3. Розкрийте теорію локальних цивілізацій
4. Дайте аналіз теорії культурно-історичних типів (Я. Данилевський)
5. Проаналізуйте теорію локальних цивілізацій (О. Шпенглер)
6. Розкрийте теорію розвитку цивілізацій (А. Тойнбі)
7. Охарактеризуйте теорію світової, загальнолюдської цивілізації
8. Визначте різновиди класифікації цивілізацій
9. Охарактеризуйте існуючі періодизації історичного розвитку людського суспільства
10. Розкрийте марксистську теорію періодизації історії (формаційна концепція)
11. Проаналізуйте проблему початку світової цивілізації
12. Дайте хронологію світової цивілізації
13. Дайте аналіз теоріям походження людини (антропосоціогенез)
14. Охарактеризуйте підходи до вирішення питання про прабатьківщину людини (антропогенез)
15. Розкрийте процес становлення людського суспільства
16. Визначте основні риси розвитку неолітичної цивілізації
17. Охарактеризуйте роль природного фактору в розвитку цивілізацій бронзового століття
18. Розкрийте основні риси розвитку Давньоєгипетської цивілізації
19. Розкрийте основні риси розвитку Месопотамської цивілізації
20. Розкрийте основні риси розвитку Давньоіндійської цивілізації
21. Розкрийте основні риси розвитку Давньокитайської цивілізації
22. Проаналізуйте культурно-релігійний фактор розвитку цивілізацій Стародавнього Сходу
23. Охарактеризуйте природно-географічний фактор розвитку античної цивілізації
24. Розкрийте періодизацію античної цивілізації
25. Визначте основні риси розвитку крито-мікенської цивілізації
26. Визначте основні риси розвитку грецької цивілізації
27. Визначте основні риси розвитку елліністичної цивілізації
28. Охарактеризуйте структуру суспільно - політичних та економічних відносин давньогрецьких полісів
29. Проаналізуйте процес колонізації в античному суспільстві
30. Визначте сутність та особливості античної демократії та роль в цьому процесі афінських реформаторів
31. Розкрийте сутність та особливості римської аристократичної республіки
32. Визначте основні риси розвитку римської цивілізації періоду імперії
33. Проаналізуйте культурно-релігійний фактор розвитку античної цивілізації
34. Охарактеризуйте причини занепаду античної цивілізації
35. Розкрийте періодизацію західної середньовічної феодальної цивілізації
36. Визначте сутність феодалізму
37. Дайте аналіз розвитку візантійської цивілізації
38. Проаналізуйте розвиток варварських королівств
39. Охарактеризуйте мусульманську ранньофеодальну цивілізацію
40. Визначте основні риси розвитку західної середньовічної цивілізації
41. Проаналізуйте виникнення середньовічних міст як центрів ремесла та торгівлі

42. Розкрийте роль релігії в політичному, духовному та економічному житті західного середньовічного суспільства
43. Дайте характеристику соціальному устрою західного середньовічного суспільства
44. Визначте особливості політичного устрою північноїталійських міст-держав
45. Охарактеризуйте роль Великих географічних відкриттів в розвитку середньовічної цивілізації
46. Охарактеризуйте економічний розвиток Європи в XV-XVII ст.
47. Дайте аналіз зіткнення західної та східної середньовічних цивілізацій
48. Визначте роль Реформації та Контрреформації в розвитку західної середньовічної цивілізації
49. Визначте основні риси епохи Відродження
50. Проаналізуйте перші буржуазні революції як ознаки зникнення середньовічної цивілізації.
51. Визначте основні риси розвитку цивілізації середньовічного Сходу
52. Охарактеризуйте сутність капіталізму і модернізації феодалізму у предіндустріальну цивілізацію.
53. Дайте аналіз особливостям розвитку країн Західної Європи в індустріальну еру.
54. Дайте аналіз особливостям розвитку Росії в індустріальну еру.
55. Дайте аналіз особливостям розвитку США в індустріальну еру.
56. Дайте аналіз особливостям розвитку країн Азії в індустріальну еру.
57. Охарактеризуйте перший промислового переворот
58. Розкрийте війну за незалежність північноамериканських колоній в США.
59. Проаналізуйте Велику французьку революцію.
60. Охарактеризуйте промисловий переворот XVIII ст.
61. Охарактеризуйте технологічний переворот XIX ст. та появу нових джерел енергії.
62. Дайте аналіз остаточному формуванню індустріального капіталістичного суспільства та виникненню фабричного виробництва.
63. Охарактеризуйте науково-технічну революцію XX ст.
64. Визначте особливості колонізація нових земель в XVIII - XIX ст.
65. Охарактеризуйте еволюція соціальної стратифікації суспільства протягом XVIII-XIX ст.
66. Охарактеризуйте особливості Просвітницького абсолютизму в країнах Західної Європи нового часу
67. Проаналізуйте Першу світову війну та її наслідки.
68. Розкрийте культурний розвиток в цивілізації нового часу.
69. Проаналізуйте Другу світову війну та її наслідки
70. Визначте особливості перехідного періоду від індустріальної до постіндустріальної цивілізації.
71. Розкрийте основні риси постіндустріальної цивілізації
72. Дайте прогностичну оцінку альтернативних сценаріїв майбутнього.
73. Визначте нові тенденції інформаційного суспільства
74. Охарактеризуйте глобалізацію як основну тенденцію постіндустріальної цивілізації.
75. Дайте характеристику основних глобальних проблем сучасності.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					екзамен	Сума
Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	СРС	МКР		
2 семінарські заняття по 5 балів – 10 балів	3 семінарські заняття по 5 балів – 15 балів	5 семінарські заняття по 5 балів – 25 балів	40	10		
Середній бал за два семестри (50 балів)					50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література**Основна.**

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hists.narod.ru/doc/new/knigi/Brzezinski_Velikaja_shachmatnaja_doska.pdf.
3. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
4. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. / Составление и комментарии Ю. А. Белова / Отв. ред. О. Платонов. — М.: Институт русской цивилизации, 2008. — 816 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://legitimizist.ru/lib/philosophy/n_danilevskij_rossiya_i_evropa.pdf.
5. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
6. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
7. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
8. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uzilevsky.orgs.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
9. Риер Я.Г. История средневековых цивилизаций. Учебное пособие. — Могилев, 2001. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/124086/>.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Тойнбі А. Дослідження історії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://studentdream.narod.ru/toynbee1.htm>.

12. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
13. Шилов Ю.О. Україна в контексті світової цивілізації: Курс лекцій. — К., 2012. — 220 с.
14. Шпенглер О. Закат Європи. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/shpengler.html>.
15. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Додаткова

1. Барг М.А. Великая Английская революция в портретах ее деятелей. — М.: Мысль, 1991. — 399 с.
2. Беляев Е.А. Арабы, ислам и Арабский халифат в раннем средневековье.— М., 1965.
3. Беляев Е.А. Мусульманское сектанство. — М., 1957.
4. Боннар А. Греческая цивилизация. — М.: Искусство, 1991.
5. Борисковский П.И. Древнейшее прошлое человечества. — М.: Наука, 1980. — 240 с.
6. Булл М. Истоки // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
7. Васильев А.А. Византия и арабы. Политические отношения Византии и арабов за время Аморитской династии. — Сп-б, 1990.
8. Васильев А.А. История средних веков. — М., 1993.
9. Виппер Р.Ю. История нового времени: Учебное пособие. — К.: Ника- центр; Вист-С, 1997. — 621 с.
10. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
11. Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. — С.-П.: Алетейя, 1995. - 470 с.
12. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.
13. Грант М. Классическая Греция. Пер. с англ. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. — 336 с.
14. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
15. Григорьева И.В. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки: Учебник. — М.: Высш. шк., 1984. — 335 с.
16. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М.,
17. Дженкинс Н. Ладья под пирамидой / Пер. с англ. Ф.Л. Мендельсона. — М.: Наука, 1986. — 127 с.
18. Добиаш-Рождественская О.А. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении). — П., 1918.
19. Древние германцы. Сб. документов / Сост. Б.Н. Граков, С.П. Моравский,
20. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
21. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
22. Заблodka Ю. История Ближнего Востока в древности / Пер. с польск. — М.: Наука, 1989. — 415 с.
23. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. — М., 1980.
24. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. — М., 1960. Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
25. Иордан. О происхождении и деяниях гетов (Getica) / Вст. ст., пер. и прим. Е.Ч. Скржинской. 2-е изд. СПб., 1997.
26. Ислам и крестовые походы. 1096 — 1699 гг. // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
27. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузищина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
28. История Европы. Т. 4. Европа нового времени (XVII — XVIII века). — М.: Наука, 1994. — 509 с.

29. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
30. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Интерпракс, 1995. — 336 с.
31. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.
32. Карышковский Г. Восстание Спартака. — М.: Политиздат, 1956. — 63 с.
33. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
34. Кондратов А.М. Загадка сфинкса. — М.: Знание, 1972. — 80 с.
35. Кремгель-Брандт О. Вавилонская башня: легенды и история / Пер. нем. И.Л. Дунаевской. — М.: Наука, 1991. — 157 с.
36. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. — К: Либідь, 2000. — 592 с.
37. Ксенофонт. Греческая история / Пер. с др.-гр. и коммент. С.Лурье. — С.- П.: Алетейя, 1996. — 444 с.
38. Культура Византии. II половина VII — XII вв. — М.: Наука, 1989. — 680 с.
39. Литаврин Г.Г. Как жили византийцы. — М.: Наука, 1974. — 192 с.

40. Маринович Л.Г., Греки и А. Македонский: К проблеме кризиса полиса. — М.: Наука, 1993. — 288 с.
41. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
42. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
43. Медведев И.П. Византийский гуманизм. XIV — XV вв. — СПб.: Алетейя, 1997. — 341 с.
44. Медведев И.П. Мистра: Очерки истории и культуры поздневизантийского города. — Л.: Наука, 1973. — 163 с.
45. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. — М.: Наука, 1987. — 313 с.
46. Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Пер. с англ. И ком. Е.В. Антоновой. — М.: Наука, 1982. — 149 с.
47. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
48. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
49. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. Поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
50. Оппенгейм А.Л. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации: Пер. с англ. — изд. 2-е, испр. и доп. / посл. М.А. Дандамаева. — М.: Наука, 1990. — 319 с.
51. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятовский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
52. Папуш И.А. История Древней Греции: В 2-х т. — Мариуполь, 1996.
53. Плутарх. Избранные жизнеописания в 2-х т. / Пер. с гр. — М.: Правда, 1990.
54. Полибий. Всеобщая история: В 40 кн.: В 3-х т. — С.-Б.: Ювента, 1994.
55. Поляковская М.А., Чекалова Л.А. Византия: быт и нравы. — Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1989. — 304 с.
56. Поулсен И. Английские бунтари: Пер. с англ. / Ред. пред. и коммент. С.Н. Бурина. — М.: Прогресс, 1987. — 280 с.
57. Рушаков Л.П. Очерки истории византийской культуры по данным греческой агиографии. — СПб.: Алетейя, 1997. — 295 с.

58. Сборник документов по истории Нового времени стран Европы и Америки (1640 — 1870 гг.): Учебное пособие / Сост. Е.Е. Юровская. — М.: Высш шк., 1990. — 255 с.
59. Сборник документов по истории Нового времени. Буржуазные революции XVII — XVIII вв.: Учебное пособие / Сост. М.Ю. Золотухин, М.М. Куриев, В.М. Лобанов и др.: Под ред. В.Г. Сиротина. — М.: Высш. шк. 1990. — 303 с.
60. Стародавня Греція: Книга для читання / За ред. С.Л. Утченко і Д.П. Каллістова. — К.: Рад. шк., 1955. — 218 с.
61. Успенский Ф.И. История Византийской империи / Сост. Т.В. Мальчикова. — М.: Мысль, 1996. — 827 с.
62. Федоров-Давыдов Г.А. На окраинах античного мира. — М.: Наука, 1975. - 104 с.
63. Хрестоматия по исламу. Пер. с арабск., введ. и прим. / Сост. С.М. Прозоров. — М., 1994.
64. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пос., в 3-х кн. / Под ред. М.А. Коростовцева и др. — М.: Высш. шк., 1980.
65. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. “История” / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузищина. — М.: Высш шк., 1984. — 431 с.
66. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
67. Чайлд Г. У истоков Европейской цивилизации: пер. с англ. М.Б. Свиридовой-Граниковой и М.В. Ширяевой. — М.: Издат. иностр. лит-ры, 1952. — 467 с.
68. Чмихов М.О. Давняя культура: навч пос-к. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.
69. Шилов Ю.О. Україна в контексті світової цивілізації: Курс лекцій. — К., 2012. — 220 с.
70. Шифман А.С. Александр Македонский. — Л.: Наука, 1988. — 207 с.
71. Шифман А.С. Восточная политика А.Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 520 с.
72. Шифман А.С. Распад империи А. Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 244 с.
73. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.
74. Элебрахт П. Трагедия пирамид / Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1984. — 216 с.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ
до дисципліни «Історія цивілізацій»
спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Тема 1. Історія цивілізацій як наукова дисципліна

Поняття цивілізації. Сутність цивілізаційного підходу. Цивілізаційні цикли та фази життєвого циклу цивілізації.

Основні сучасні цивілізаційні теорії: теорія локальних цивілізацій та теорія світової загальнолюдської цивілізації. Сутність теорії культурно-історичних типів Я. Данилевського, теорії локальних цивілізацій О. Шпенглера, теорія розвитку цивілізацій А. Тойнбі.

Проблема класифікації цивілізацій за принципами: релігійному, регіонально-хронологічному, системному, природному.

Основні підходи к періодизації історії розвитку світового суспільства: марксистський формаційний підхід, археологічна та антропологічна періодизації, цивілізаційна періодизація. Проблема початку світової цивілізації.

Література

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
6. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
7. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Тема 2. Передісторія людського суспільства

Проблема антропогенезу та антропосоціогенезу. Теорії походження людини: релігійна (креаціонізм), наукова теорія еволюції Дарвіна. Питання прабатьківщини людини: Азіатська і Африканська гіпотези, теорія поліцентризму.

Процес становлення людського суспільства. Розвиток форм людських колективів. Праобщина. Розвиток родинно-шлюбних відносин. Екзогамія та ендогамія. Формування парної родини і родової общини. Статевовіковий поділ праці. Первісна кооперація.

Еволюція господарської діяльності. Виникнення мислення, мови та знань. Перша інформаційна революція – розвиток членороздільної мови Духовний розвиток. Зародження домогосподарства та мистецтва. Капова печера.

Література

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.

4. Краткая история мировых цивилизаций [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://godsby.ru/civilizations/>.
5. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
6. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
7. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Тема 3. Ранньокласові цивілізації стародавнього Сходу: месопотамська, єгипетська, індійська, китайська

Роль природних умов розвитку річної єгипетської цивілізації. Виникнення класового суспільства та держави в Єгипті. Соціально-політична та економічна основа давньоєгипетської цивілізації. Основні історичні аспекти розвитку Єгипту Давнього, Середнього та Нового царства. Роль релігійного фактору в розвитку давньоєгипетської цивілізації. Культурний розвиток в Давньому Єгипті.

Природний фактор розвитку Месопотамської цивілізації. Основні історичні аспекти розвитку Найдавніших держав Шумеру та Аккаду, Давньовавілонське царство. Соціально-політична та економічна основа цивілізації Міжріччя. Роль культурно- релігійного фактору в розвитку Ассиро-Вавілонії.

Природні особливості виникнення. Періодизація Давньоіндійської цивілізації. Індська цивілізація, Ведійська цивілізація, Ведійський та класичний періоди. Роль релігії в розвитку давньоіндійської цивілізації. Суспільно- політичний устрій та економічні відносини у Стародавній Індії.

Періодизація Давньокитайської цивілізації. Історичний шлях давньокитайського суспільства: виникнення класового суспільства та найдавніших держав II тис. до н.е., період «воюючих царств» IV-III ст. до н.е., перша централізована держава в Китаї, імперії Цинь, та Хань, період повстань I-III ст. н.е. («повстання червонобрових», «повстання жовтих пов'язок»). Суспільно- політичний устрій та економічні відносини у Стародавньому Китаї. Релігійне різноманіття в Стародавньому Китаї.

Література.

1. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
2. Дженкинс Н. Ладья под пирамидой / Пер. с англ. Ф.Л. Мендельсона. — М.: Наука, 1986. — 127 с.
3. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
4. Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности / Пер. с польск. — М.: Наука, 1989. — 415 с.
5. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузицина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
6. Кондратов А.М. Загадка сфинкса. — М.: Знание, 1072. — 80 с.
7. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. — К: Либідь, 2000. — 592 с.
8. Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Пер. с англ. И ком. Е.В. Антоновой. — М.: Наука, 1982. — 149 с.
9. Оппенгейм А.Л. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации: Пер. с англ. — изд. 2-е, испр. и доп. / посл. М.А. Дандамаева. — М.: Наука, 1990. — 319 с.
10. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятковский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
11. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пос., в 3-х кн. / Под ред. М.А. Коростовцева и др. — М.: Высш. шк., 1980.
12. Чмихов М.О. Давняя культура: навч пос-к. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.
13. Элебрахт П. Трагедия пирамид / Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1984. — 216 с.

Тема 4. Цивілізації військових імперій: Ассирія, Хетська держава, Персидська держава. Цивілізації східного Середземномор'я

Особливості виникнення військових імперій. Завойовницька діяльність Ассирії. Суспільно-політичний устрій Ассирійської імперії. Культурно-релігійне надбання. Організація військової справи.

Заснування та розквіт Хетської держави. Суспільний устрій та розвиток культури.

Особливості виникнення та економічного укладу стародавніх держав Східного Середземномор'я (Фінікійська та Ізраїльсько-Іудейська держава). Культурні досягнення. Релігійний розвиток.

Природно-географічний фактор у виникненні Перської держави. Завойовницька політика персидських правителів (Кір II, Камбіз, Дарій I). Соціально-політичні, економічні та військові реформи Дарія I. Культура та релігія Стародавньої Персії.

Література

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://godsbay.ru/civilizations/>.
5. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
6. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
7. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Тема 5. Античні цивілізації: давньогрецька, елліністична, давньоримська

Природний фактор у формуванні Давньогрецької цивілізації. Основні періоди в історії Греції: Антична Греція, Крито-мікенський період та Темні Віка, Період архаїки, Класичний період і епоха еллінізму. Виникнення міст-держав в Греції та на території Середземного та Чорного морів. Роль війн в розвитку давньогрецької цивілізації: Греко-персидські війни. Вторгнення військ Ксеркса в Грецію. Війни між грецькими містами-державами. Пелопоннеська війна. Встановлення влади Македонії над Грецією.

Особливість полісного політичного устрою. Демократичні реформи та суспільний поділ в давньогрецькому суспільстві. Економічна основа розвитку Стародавньої Греції. Культурно-релігійне

Давньоримська цивілізація. Природа Апеннінського півострова. Заселення Італії. Господарство. Основні періоди в історії Риму. Царський період. Період Республіки. Період Імперії. Реформаторська діяльність в Стародавньому Римі: реформа Сервілія Тулія, Тиберія та Гая Гракхів, Луцій Корнелій Сулла. Суспільно-політичний лад. Боротьба плебеїв з патриціями за громадянські права та боротьба римлян за підпорядкування всій Італії. Економічний уклад римського суспільства. Заснування Римської імперії. Роль християнства в Римській цивілізації. Варваризація римського суспільства. Поділ Римської імперії на Східну та Західну. Причини падіння античної цивілізації.

Література.

1. Боннар А. Греческая цивилизация. — М.: Искусство, 1991.
2. Борисковский П.И. Древнейшее прошлое человечества. — М.: Наука, 1980. — 240 с. — Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. — С.-П.: Алетейя, 1995. - 470 с.
3. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.

4. Грант М. Классическая Греция. Пер. с англ. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. — 336 с.
5. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
6. Карышковский Г. Восстание Спартака. — М.: Политиздат, 1956. — 63 с.
7. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
8. Ксенофонт. Греческая история / Пер. с др.-гр. и коммент. С.Лурье. — С.- П.: Алетейя, 1996. — 444 с.
9. Маринович Л.Г., Греки и А. Македонский: К проблеме кризиса полиса. — М.: Наука, 1993. — 288 с.
10. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
11. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
12. Медведев И.П. Византийский гуманизм. XIV — XV вв. — СПб.: Алетейя, 1997. — 341 с.
13. Медведев И.П. Мистра: Очерки истории и культуры поздневизантийского города. — Л.: Наука, 1973. — 163 с.
14. Папуш И.А. История Древней Греции: В 2-х т. — Мариуполь, 1996.
15. Плутарх. Избранные жизнеописания в 2-х т. / Пер. с гр. — М.: Правда, 1990.
16. Полибий. Всеобщая история: В 40 кн.: В 3-х т. — С.-Б.: Ювента, 1994.
17. Стародавня Греція: Книга для читання / За ред. С.Л. Утченко і Д.П. Калістова. — К.: Рад. шк., 1955. — 218 с.
18. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. «История» / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузищина. — М.: Высш шк., 1984. — 431 с.
19. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
20. Шифман А.С. Александр Македонский. — Л.: Наука, 1988. — 207 с.
21. Шифман А.С. Восточная политика А.Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 520 с.
22. Шифман А.С. Распад империи А. Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 244 с.
23. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.

Тема 6. Західна середньовічна (феодална) цивілізація.

Періодизація середньовічної цивілізації. Суспільний устрій давніх кельтів та германців. Велике переселення народів та створення варварських держав. Устрій варварського суспільства. «Салічна правда». Система бенефіцій. Каролінгське Відродження. Імперія Карла Великого. Верденський договір та складання французької, німецької та італійської народностей.

Особливості феодалної земельної власності. Сеньйорія. Вотчина. Устрій ранньофеодальної монархії. Феодална суспільна ієрархія. Роль римсько-католицької церкви в житті ранньофеодального суспільства. Розвиток країн Європи: Франції, Німеччини, Англії, Італійських міст-держав.

Східна Римська імперія. Зародження візантійської цивілізації. Територія та населення Візантійської імперії. Періодизація історії Візантії. Особливості аграрних відносин. Система колонат. Централізована військово-бюрократична монархія в Візантії. «Кодекс Юстиніана». Громадянські виступи в Константинополі. Ісаврійська та Македонська династії. Перетворення християнства в державну релігію. Флорентійська унія.

Заснування слов'янських держав. Побут та суспільний устрій слов'янських племен. Виникнення та розвиток Київської Русі. Перша Болгарська держава. Велика Моравія. Виникнення Чехії. Релігійні та національні рухи в Чехії. Ян Гус. Гуситський рух. Виникнення Польщі. Удільний устрій Польщі. Виникнення Угорщини. Хорватське королівство. Роль церкви в Центрально-Східній Європі. Констанський собор.

Література

1. Булл М. Истоки // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
2. Васильев А.А. История средних веков. — М., 1993.
3. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М.,
4. Добиаш-Рождественская О.А. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении). — П., 1918.
5. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
6. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. — М., 1980.
7. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. — М., 1960. Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
8. Ислам и крестовые походы. 1096 — 1699 гг. // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
9. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
10. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Интерпракс, 1995. — 336 с.
11. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.

Тема 7. Середньовічні цивілізації Сходу: арабська, китайська, індійська, японська

Природні умови Аравійського півострова. Виникнення ісламу. Суспільно-політичний устрій та роль релігії в розвитку Арабського халіфату. Халіфат Омеядів та Аббасидів. Держава Сасанидів. Релігій боротьба. Маніхейство.

Виникнення та розвиток феодальних відносин в державах Східної та Південно-Східної та Південної Азії.

Література

1. Булл М. Истоки // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
2. Васильев А.А. История средних веков. — М., 1993.
3. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М.,
4. Добиаш-Рождественская О.А. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении). — П., 1918.
5. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
6. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. — М., 1980.
7. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. — М., 1960. Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
8. Ислам и крестовые походы. 1096 — 1699 гг. // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
9. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т, 1. — 640 с.
10. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Интерпракс, 1995. — 336 с.
11. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.

Тема 8. Прєдіндустріальна (ранньокапіталістична) цивілізація

Сутність капіталізму і модернізація феодалізму у преіндустріальну цивілізацію. Вплив великих географічних відкриттів на формування ранньокапіталістичного суспільства. Роль Відродження в формування ранньокапіталістичної цивілізації.

Особливості розвитку країн Західної Європи, Росії та США в індустріальну еру.

Перші буржуазні революції в Нідерландах та Англії. Модернізація традиційного суспільства. Розповсюдження ідеї рівності. Шляхи утвердження капіталізму в країнах

Західної Європи, Росії та США. Перший промислового переворот, формування великого купецтва, початок нової фази розвитку капіталізму, політика меркантилізму.

Роль реформації та контрреформації у становленні капіталістичного суспільства. Протестантська етика. Особливості форм просвітницького абсолютизму в країнах Західної Європи.

Просвітителі. Буржуазне суспільство очима просвітителів. Перемоги розуму: виникнення атеїзму, деїзму. Перебудову суспільства і людини: принцип рівності. Утворення колоніальної системи та колоніальних імперій. Рабовласництво як основна форма господарської діяльності колоній.

Література

1. Барг М.А. Великая Английская революция в портретах ее деятелей. — М.: Мысль, 1991. — 399 с.
2. Виппер Р.Ю. История нового времени: Учебное пособие. — К.: Ника-центр; Вист-С, 1997. — 621 с.
3. Всемирная история: Учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
4. Григорьева И.В. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки: Учебник. — М.: Высш. шк., 1984. — 335 с.
5. История Европы. Т. 4. Европа нового времени (XVII — XVIII века). — М.: Наука, 1994. — 509 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
7. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
8. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
9. Поулсен И. Английские бунтари: Пер. с англ. / Ред. пред. и коммент. С.Н. Бурина. — М.: Прогресс, 1987. — 280 с.
10. Сборник документов по истории Нового времени стран Европы и Америки (1640 — 1870 гг.): Учебное пособие / Сост. Е.Е. Юровская. — М.: Высш шк., 1990. — 255 с.
11. Сборник документов по истории Нового времени. Буржуазные революции XVII — XVIII вв.: Учебное пособие / Сост. М.Ю. Золотухин, М.М. Куриков, В.М. Лобанов и др.: Под ред. В.Г. Сиротина. — М.: Высш. шк. 1990. — 303 с.

Тема 9. Західноєвропейська індустріальна цивілізація

Війна за незалежність північноамериканських колоній в США. Велика французька революція. Промисловий переворот ХУІІІ ст.

Остаточне формування індустріального капіталістичного суспільства. Виникнення фабричного виробництва. Технологічний переворот ХІХ ст. та поява нових джерел енергії. Науково-технічна революція ХХ ст. Колонізація нових земель.

Нові тенденції в політичній та державно-правовій системі ХУІІІ-ХІХ ст. Еволюція соціальної стратифікації суспільства протягом ХУІІІ-ХІХ ст. та конфлікти при формуванні нового укладу життя. Перша світова війна, її наслідки.

Культурний розвиток в цивілізації нового часу. Збільшення ролі освіти, нові філософські погляди та напрями в мистецтві.

Література.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.

3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
7. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
9. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://uzilevsky.orags.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
12. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Тема 10. Цивілізації Сходу в індустріальний період

Поділ цивілізацій Азії та Африки за культурно-релігійними типами (мусульманська, китайсько-кофуціанська, індійська). Особливості «східного феодалізму». Роль Англії, Франції та Голландії у розвитку країн Сходу в індустріальну цивілізацію. Ступені колоніальної залежності країн Азії та Африки (колонія, протекторат, полуколонія).

Розвиток окремих країн Азії в ХУ-ХІХ ст. Китай в ХУ-ХІХ ст.: політичний устрій, суспільний поділ, роль конфуціанства, економічний розвиток. Проникнення європейців в Китай. «Опіумні війни». «Пекінський протокол» та втрата політичної та торгівельно-економічної незалежності Китаю.

Індія в ХУ-ХІХ ст.: кастовий устрій та роль індуїзму, політичний та економічний розвиток. Проникнення європейців в Індію. Держава Великих Моголів. Ост-Індська компанія. Промислова та технологічна модернізація Індії в ХІХ ст. Повстання «сипаїв». Всеіндійський Національний Конгрес.

Мусульманський світ в індустріальну цивілізацію (Османська імперія та Іран).

Колонізація Африки в ХУ-ХІХ ст. Єгипет та країни Магрибу, Західна та Південно-Західна Африка. Політика європейських країн на африканському континенті.

Література.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.

4. Краткая история мировых цивилизаций [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
7. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
9. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://uzilevsky.orags.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
12. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Тема 11. Постіндустріальна (інформаційна) цивілізація

Особливості перехідного періоду від індустріальної до постіндустріальної цивілізації. Прогностична оцінка альтернативних сценаріїв майбутнього. Фази розвитку постіндустріальної цивілізації. Нові тенденції інформаційного суспільства: базове значення науки та освіти, формування нової етики та інформаційного суспільства, роль правлячої еліти, зміни у технологічному засобі виробництва та економічній структурі суспільства, нові соціальні та етно-національні відносини.

Глобалізація як основна тенденція постіндустріальної цивілізації. Характеристика основних глобальних проблем.

Література.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://uzilevsky.orags.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
6. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
7. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
8. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
до дисципліни «Історія цивілізацій»
спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії**

Семінар 1. Ранньокласові цивілізації Стародавнього Сходу

1. Географічний розподіл культур бронзового століття.
2. Особливості економічних відносин ранньокласових цивілізацій.
3. Соціальна структура ранньокласових суспільств.
4. Релігійно-культурні особливості ранньокласових цивілізацій.

Література.

1. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
2. Дженкинс Н. Ладья под пирамидой / Пер. с англ. Ф.Л. Мендельсона. — М.: Наука, 1986. — 127 с.
3. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
4. Заблоцка Ю. История Ближнего Востока в древности / Пер. с польск. — М.: Наука, 1989. — 415 с.
5. История Древнего Востока. Материалы по историографии: Учебное пособие / Под ред. В.И. Кузицина, А.Л. Вигасина. — М.: Изд-во МГУ, 1991. — 200 с.
6. Кондратов А.М. Загадка сфинкса. — М.: Знание, 1072. — 80 с.
7. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. — К: Либідь, 2000. — 592 с.
8. Мелларт Дж. Древнейшие цивилизации Ближнего Востока / Пер. с англ. И ком. Е.В. Антоновой. — М.: Наука, 1982. — 149 с.
9. Оппенгейм А.Л. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации: Пер. с англ. — изд. 2-е, испр. и доп. / посл. М.А. Дандамаева. — М.: Наука, 1990. — 319 с.
10. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятковский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
11. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пос., в 3-х кн. / Под ред. М.А. Коростовцева и др. — М.: Высш. шк., 1980.
12. Чмихов М.О. Давняя культура: навч пос-к. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.
13. Элебрахт П. Трагедия пирамид / Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1984. — 216 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд ранньокласових цивілізацій Стародавнього Сходу: Єгипту та Месопотамії передбачає характеристику географічного розподілу культур бронзового століття; особливостей економічних відносин ранньокласових цивілізацій; соціальну структуру ранньокласових суспільств; релігійно-культурні особливості ранньокласових цивілізацій.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семінар 2. Стародавні цивілізації Індії та Китаю

1. Основні фактори виникнення давньоіндійської та давньокитайської цивілізацій
2. Веди та Упанішати як основні письмові джерела Індії
3. Роль конфуціанство в формування та розвитку давньокитайської цивілізації
4. Фази розвитку давньоіндійської цивілізації (Хараппська цивілізація, епоха Маур'єв, Кушатська та Гупська імперії)
5. Еволюція розвитку давньокитайської цивілізації (епоха Шан та Чжоу, імперії Цинь та Хань)

Література.

1. Всемирная история: учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
2. Древние цивилизации / Под ред. Г.Н. Бонгард-Левина. — М.: Мысль, 1989. — 479 с.
3. Крижанівський О.Г. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. — К.: Либідь, 2000. — 592 с.
4. Очерки истории Древнего Востока / В.С. Воробьев-Десятовский, Р.Ф. Итс, Л.А. Липин, Н.С. Петровский / Под общ. ред. В.В. Струве. — Л.: Учпедгиз, 1956. — 276 с.
5. Хрестоматия по истории Древнего Востока: Учебное пос., в 3-х кн. / Под ред. М.А. Коростовцева и др. — М.: Высш. шк., 1980.
6. Чмихов М.О. Давняя культура: навч пос-к. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд Стародавніх цивілізацій Індії та Китаю передбачає характеристику основних факторів виникнення давньоіндійської та давньокитайської цивілізацій; аналіз письмових джерел Індії (Веди та Упанішати); розгляд ролі конфуціанства у формуванні та розвитку давньокитайської цивілізації; фаз розвитку давньоіндійської цивілізації (Хараппська цивілізація, епохи Маур'єв, Кушатська та Гупська імперії); характеристика еволюції розвитку давньокитайської цивілізації (епоха Шан та Чжоу, імперії Цинь та Хань).

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семінар 3. Античні цивілізації

1. Особливості перехідного періоду до античної цивілізації.
2. Формування нових форм суспільно - політичних відносин в греко-римських суспільствах.
3. Розвиток духовної сфери в період античної цивілізації.
4. Структура економічних відносин давньогрецьких полісів.

Література.

1. Боннар А. Греческая цивилизация. — М.: Искусство, 1991.
2. Борисковский П.И. Древнейшее прошлое человечества. — М.: Наука, 1980. — 240 с.
3. Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. — С.-П.: Алетейя, 1995. - 470 с.

4. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.
5. Грант М. Классическая Греция. Пер. с англ. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. — 336 с.
6. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
7. Карышковский Г. Восстание Спартака. — М.: Политиздат, 1956. — 63 с.
8. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
9. Ксенофонт. Греческая история / Пер. с др.-гр. и коммент. С.Лурье. — С.- П.: Алетейя, 1996. — 444 с.
10. Маринович Л.Г., Греки и А. Македонский: К проблеме кризиса полиса. — М.: Наука, 1993. — 288 с.
11. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
12. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
13. Медведев И.П. Византийский гуманизм. XIV — XV вв. — СПб.-б.: Алетейя, 1997. — 341 с.
14. Медведев И.П. Мистра: Очерки истории и культуры поздневизантийского города. — Л.: Наука, 1973. — 163 с.
15. Папуш И.А. История Древней Греции: В 2-х т. — Мариуполь, 1996.
16. Плутарх. Избранные жизнеописания в 2-х т. / Пер. с гр. — М.: Правда, 1990.
17. Полибий. Всеобщая история: В 40 кн.: В 3-х т. — С.-Б.: Ювента, 1994.
18. Стародавня Греція: Книга для читання / За ред. С.Л. Утченко і Д.П. Каллістова. — К.: Рад. шк., 1955. — 218 с.
19. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. “История” / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузицина. — М.: Высш шк., 1984. — 431 с.
20. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
21. Шифман А.С. Александр Македонский. — Л.: Наука, 1988. — 207 с.
22. Шифман А.С. Восточная политика А.Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 520 с.
23. Шифман А.С. Распад империи А. Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 244 с.
24. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд античних цивілізацій Стародавньої Греції та Риму передбачає характеристику особливостей перехідного періоду до античної цивілізації; формування нових форм суспільно - політичних відносин в греко-римських суспільствах; розвиток духовної сфери в період античної цивілізації; структури економічних відносин давньогрецьких полісів.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семинар 4. Основні моделі перехідного шляху цивілізації від античності до середньовіччя

1. Візантійська цивілізація:
  - Соціально-політичний устрій візантійського суспільства
  - Релігійно-культурний розвиток
  - Формування феодальних відносин в економіці
2. Ранньофеодальні відносини у варварському королівстві.
3. Мусульманська модель трансформації ранньофеодальної цивілізації.

Література

1. Беляев Е.А. Арабы, ислам и Арабский халифат в раннем средневековье.— М., 1965.
2. Беляев Е.А. Мусульманское сектанство. — М., 1957.
3. Васильев А.А. Византия и арабы. Политические отношения Византии и арабов за время Аморитской династии. — Сп-б, 1990.
4. Древние германцы. Сб. документов / Сост. Б.Н. Граков, С.П. Моравский,
5. Иордан. О происхождении и деяниях гетов (Getica) / Вст. ст., пер. и прим. Е.Ч. Скржинской. 2-е изд. СПб., 1997.
6. Кремгель-Брандт О. Вавилонская башня: легенды и история / Пер. нем. И.Л. Дунаевской. — М.: Наука, 1991. — 157 с.
7. Культура Византии. II половина VII — XII вв. — М.: Наука, 1989. — 680 с.
8. Литаврин Г.Г. Как жили византийцы. — М.: Наука, 1974. — 192 с.
9. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке. — М.: Наука, 1987. — 313 с.
10. Поляковская М.А., Чекалова Л.А. Византия: быт и нравы. — Свердловск: Изд-во Уральского ун-та, 1989. — 304 с.
11. Рушаков Л.П. Очерки истории византийской культуры по данным греческой агиографии. — СПб.: Алетейя, 1997. — 295 с.
12. Успенский Ф.И. История Византийской империи / Сост. Т.В. Мальчикова. — М.: Мысль, 1996. — 827 с.
13. Федоров-Давыдов Г.А. На окраинах античного мира. — М.: Наука, 1975. - 104 с.
14. Хрестоматия по исламу. Пер. с арабск., введ. и прим. / Сост. С.М. Прозоров. — М., 1994.
15. Чайлд Г. У истоков Европейской цивилизации: пер. с англ. М.Б. Свиридовой-Граниковой и М.В. Ширяевой. — М.: Издат. иностр. лит-ры, 1952. — 467 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд основних моделей перехідного шляху цивілізації від античності до середньовіччя передбачає характеристику Візантійської цивілізації, а саме: соціально-політичний устрій візантійського суспільства; релігійно-культурний розвиток; формування феодальних відносин в економіці. Також в ході семінарського заняття аналізуються ранньофеодальні відносини у варварському королівстві та мусульманська модель трансформації ранньофеодальної цивілізації.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семінар 5. Західна середньовічна цивілізація

1. Виникнення середньовічних міст як центрів ремесла та торгівлі.
2. Роль релігії в політичному, духовному та економічному житті суспільства.
3. Особливості політичного устрою північноіталійських міст-держав.
4. Перші буржуазні революції як ознака зникнення середньовічної цивілізації.

Література

1. Булл М. Истоки // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
2. Васильев А.А. История средних веков. — М., 1993.
3. Гуревич А.Я. Харитонович Д.Э. История средних веков: Учебник. — М.,
4. Добиаш-Рождественская О.А. Эпоха крестовых походов (Запад в крестоносном движении). — П., 1918.
5. Ж. ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. — М., 1992.
6. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. — М., 1980.
7. Заборов М.А. Папство и крестовые походы. — М., 1960. Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
8. Ислам и крестовые походы. 1096 — 1699 гг. // История крестовых походов / Пер. с англ. Е. Дорман. — М.: КРОН-ПРЕСС, 1998. — 495 с.
9. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Изд-во Моск. Ун-та; ИНФРА-М, 1998. — Т. 1. — 640 с.
10. История средних веков: В 2-х т.: Учебник / Под ред. С.П. Карпова. — М.: Интерпракс, 1995. — 336 с.
11. История средних веков: В 2-х т.6 Учебник для студ. ун-в / Под ред. С.Д. Сказкина. — Изд-во 2-е; перераб. — М.: Высш. шк., 1977. — Т. 1. — 471 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд західної середньовічної цивілізації передбачає характеристику виникнення середньовічних міст як центрів ремесла та торгівлі; аналіз ролі релігії в політичному, духовному та економічному житті суспільства; особливостей політичного устрою північноіталійських міст-держав та знання сутності перших буржуазних революцій як ознак зникнення середньовічної цивілізації.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семінар 6. Предіндустріальна (ранньокapіталістична) цивілізація

1. Роль Великих географічних відкриттів у формуванні капіталістичних відносин.
2. Вплив італійського Відродження та західноєвропейську цивілізацію.
3. Процес Реформації та Контрреформації в Західній Європі.
4. Промислова революція ХУІІІ ст. як фактор утвердження капіталістичних відносин.
5. Формування світових колоніальних імперій.
6. Просвітницький абсолютизм в контексті повного переходу до індустріальної цивілізації.

Література

1. Барг М.А. Великая Английская революция в портретах ее деятелей. — М.: Мысль, 1991. — 399 с.
2. Виппер Р.Ю. История нового времени: Учебное пособие. — К.: Ника-центр; Вист-С, 1997. — 621 с.
3. Всемирная история: Учебник для вузов / Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 496 с.
4. Григорьева И.В. Источниковедение новой и новейшей истории стран Европы и Америки: Учебник. — М.: Высш. шк., 1984. — 335 с.
5. История Европы. Т. 4. Европа нового времени (XVII — XVIII века). — М.: Наука, 1994. — 509 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
7. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
8. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
9. Поулсен И. Английские бунтари: Пер. с англ. / Ред. пред. и коммент. С.Н. Бурина. — М.: Прогресс, 1987. — 280 с.
10. Сборник документов по истории Нового времени стран Европы и Америки (1640 — 1870 гг.): Учебное пособие / Сост. Е.Е. Юровская. — М.: Высш шк., 1990. — 255 с.
11. Сборник документов по истории Нового времени. Буржуазные революции XVII — XVIII вв.: Учебное пособие / Сост. М.Ю. Золотухин, М.М. Курив, В.М. Лобанов и др.: Под ред. В.Г. Сиротина. — М.: Высш. шк. 1990. — 303 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд предіндустріальної (ранньокапіталістичної) цивілізації передбачає характеристику ролі Великих географічних відкриттів у формуванні капіталістичних відносин; аналіз впливу італійського Відродження та західноєвропейську цивілізацію; знання процесу Реформації та Контрреформації в Західній Європі; аналіз промислової революції ХУІІІ ст. як фактор утвердження капіталістичних відносин та формування світових колоніальних імперій; характеристику просвітницького абсолютизму в контексті повного переходу до індустріальної цивілізації.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

Семінар 7. Індустріальна цивілізація

1. Роль промислового перевороту ХУІІІ ст. та технологічного перевороту ХІХ ст. в становленні індустріальної цивілізації.
2. Вплив Війни за незалежність в США та Великої Французької революції на остаточне формування індустріального капіталістичного суспільства.
3. Нові тенденції в політичній та державно-правовій системі ХУІІІ-ХІХ ст.
4. Науково-технічна революція ХХ ст.

5. Еволюція соціальної стратифікації суспільства протягом ХУІІІ-ХІХ ст.
6. Культурно-релігійний фактор в розвитку цивілізацій нового часу.

Література.

1. Алексеенко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеенко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
7. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
9. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uzilevsky.orags.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца ХХ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
12. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Методичні вказівки до семінарського заняття.

Розгляд індустріальної цивілізації передбачає характеристику роль промислового перевороту ХУІІІ ст. та технологічного перевороту ХІХ ст. в становленні індустріальної цивілізації; впливу Війни за незалежність в США та Великої Французької революції на остаточне формування індустріального капіталістичного суспільства; нових тенденцій в політичній та державно-правовій системі ХУІІІ-ХІХ ст.; аналіз науково-технічної революції ХХ ст. та еволюції соціальної стратифікації суспільства протягом ХУІІІ-ХІХ ст.; розуміння культурно-релігійного фактору в розвитку цивілізацій нового часу.

Кожне питання семінарського заняття повинно містити коротку постановку проблеми, доповідь мусить мати послідовне викладення науковою мовою та закінчуватися висновком.

Після закінчення викладення питання (термін доповіді може складати 5-10 хвилин) студент повинен вміти відповісти на поставлені питання аудиторії та викладача. Відповіді доповідача оцінюються як додаткові бали, так само й питання поставлені іншими студентами зараховуються їм як додаткові бали.

Кожне питання семінарського заняття обговорюється у вигляді дискусії (якщо проблема містить спірні питання) або підведення підсумків. Якщо аудиторія має доповнення, то вони також оцінюються як додаткові бали.

Протягом відповіді на семінарському занятті студент повинен мати уявлення про загальноісторичний процес, який розглядається в темі та розуміти основні соціально-економічні, політичні та культурні особливості розвитку даної цивілізації.

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

до дисципліни «Історія цивілізацій»

спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Завдання 1. Охарактеризувати реформування Афіньської та Спартанської держав у період діяльності наступних правителів за принципом:

	Драконт	Солон	Писистрат	Клифен	Перикл	Лікурґ
Держава та період правління						
Державний устрій						
Соціальні реформи						
Реформування війська						
Економічні заходи						
Культурно-релігійна політика						

Примітка: у деяких випадках графи можуть залишатись незаповненими через відсутність діяльності правителів у конкретній галузі

Література.

1. Боннар А. Греческая цивилизация. — М.: Искусство, 1991.
2. Борисковский П.И. Древнейшее прошлое человечества. — М.: Наука, 1980. — 240 с.
- Гиро П. Частная и общественная жизнь греков. — С.-П.: Алетейя, 1995. - 470 с.
3. Грант М. Двенадцать цезарей: Пер с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 272 с.
4. Грант М. Классическая Греция. Пер. с англ. — М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. — 336 с.
5. Грант М. Разрушители Римской империи: Пер. с англ. — М.: ТЕРРА, 1998. — 224 с.
6. Карышковский Г. Восстание Спартака. — М.: Политиздат, 1956. — 63 с.
7. Ковалев С.И. Очерки истории Древнего Рима: Пособие для учителей. — М.: Учпедгиз, 1956. — 335 с.
8. Ксенофонт. Греческая история / Пер. с др.-гр. и коммент. С.Лурье. — С.- П.: Алетейя, 1996. — 444 с.
9. Маринович Л.Г., Греки и А. Македонский: К проблеме кризиса полиса. — М.: Наука, 1993. — 288 с.
10. Машкин Н.А. История Древнего Рима. — Л., 1956. — 611 с.
11. Маяк И.Л. Рим первых царей (Генезис римского полиса). — М.: Изд-во МГУ, 1983. — 272 с.
12. Медведев И.П. Византийский гуманизм. XIV — XV вв. — СПб.: Алетейя, 1997. — 341 с.
13. Медведев И.П. Мистра: Очерки истории и культуры поздневизантийского города. — Л.: Наука, 1973. — 163 с.
14. Папуш И.А. История Древней Греции: В 2-х т. — Мариуполь, 1996.
15. Плутарх. Избранные жизнеописания в 2-х т. / Пер. с гр. — М.: Правда, 1990.
16. Полибий. Всеобщая история: В 40 кн.: В 3-х т. — С.-Б.: Ювента, 1994.
17. Стародавня Греція: Книга для читання / За ред. С.Л. Утченко і Д.П. Каллістова. — К.: Рад. шк., 1955. — 218 с.

18. Хрестоматия по истории Древнего Рима: Учебное пособие для вузов по спец. "История" / Сост. И.А. Гвоздева и др. Под ред. В.И. Кузищина. — М.: Высш шк., 1984. — 431 с.
19. Цезарь и Христос: Пер. с англ. — М.: Крон-ПРЕСС, 1995. — 736 с.
20. Шифман А.С. Александр Македонский. — Л.: Наука, 1988. — 207 с.
21. Шифман А.С. Восточная политика А.Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 520 с.
22. Шифман А.С. Распад империи А. Македонского. — Казань: Изд-во Каз. ун-та, 1976. — 244 с.
23. Шифман Н.Ш. Цезарь Август. — Л.: Наука, 1990. — 200 с.

Завдання 2. Варварський світ та його значення в процесі становлення цивілізації

1. Вестготи.
2. Остготи
3. Вандари
4. Бургунди
5. Гунни
6. Лангобарди
7. Франки

Вимоги. Обрати один зі запропонованих варварських народів

Оформити доповідь за планом

- Характеристика походження, господарського життя та культури
- Шляхи просування та територія розповсюдження
- Створення варварського королівства
- Падіння та значення для історії середньовічної цивілізації

Література

1. Иордан. О происхождении и деяниях гетов (Getica) / Вст. ст., пер. и прим. Е.Ч. Скржинской. 2-е изд. СПб., 1997.
2. Федоров-Давыдов Г.А. На окраинах античного мира. — М.: Наука, 1975. - 104 с.
3. Чайлд Г. У истоков Европейской цивилизации: пер. с англ. М.Б. Свиридовой-Граниковой и М.В. Ширяевой. — М.: Издат. иностр. лит-ры, 1952. — 467 с.
4. Алексеенко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеенко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
5. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
6. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
7. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsby.ru/civilizations/>.
8. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
9. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
10. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Завдання 3. Складання конспекту за темою «Основні концепції соціокультурного розвитку людства»

1. Циклічні моделі соціокультурного процесу періоду середньовіччя
2. Парадигма циклічності в творчості Дж. Віко

3. Лінійно-прогресистська концепція в раціоналістичному мислені XVII ст.
4. Основні концепції розвитку людського суспільства у XVIII ст.
5. Марксистська формаційна теорія
6. Цивілізаційні теорії XX ст.

Література

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsby.ru/civilizations/>.
5. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
6. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
7. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Завдання 4. Робота з понятійним апаратом за темою «Індустріальна та постіндустріальна цивілізації»

Основні поняття: індустріальна цивілізація, ранньокapіталістична цивілізація, постіндустріальна цивілізація, капіталізм, процес первинного накоплення капіталу, реформація, контрреформація, єзуїтські ордени, Відродження, абсолютизм, мануфактура, монополістичні об'єднання, «революція цін», модернізація, гуситський рух, протестантизм, Аугсбургський мир, кальвінізм, секуляризація, промисловий переворот, буржуазія, Інтернаціонал, соціалізм, марксизм, «східний феодалізм», «опіумні війни», «Пекінська конвенція», індуїзм, Ост-Індська компанія, повстання «сипаїв», бербері, факторія, «бостонське чаювання», «Статті конфедерації», «Біль о правах», «Реконструкція Півдня», Четверний союз, Антанта, Галицька битва, «Верденська м'ясорубка», Брусиловський прорив, Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин, Ліга Націй, науково-технічна революція, глобалізація, інтеграція, біполярна система міжнародних відносин, багатополлярна система міжнародних відносин, концепція сталого розвитку, глобальні проблеми.

Література.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsby.ru/civilizations/>.
5. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.

6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.
7. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. Поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черныка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
9. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://uzilevsky.orgs.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
12. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

Індивідуальне науково-дослідне завдання. Реферат за темою «Західноєвропейська індустріальна цивілізація»

1. Франція в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
2. Франція в епоху індустріальної цивілізації (XVII-XIX ст.)
3. Франція в епоху постіндустріальної цивілізації (XX ст.)
4. Німеччина в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
5. Німеччина в епоху індустріальної цивілізації (XVII-XIX ст.)
6. Німеччина в епоху постіндустріальної цивілізації (XX ст.)
7. Великобританія в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
8. Великобританія в епоху індустріальної цивілізації (XVII-XIX ст.)
9. Великобританія в епоху постіндустріальної цивілізації (XX ст.)
10. Італія в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
11. Голландія в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
12. Голландія в епоху індустріальної цивілізації (XVII-XIX ст.)
13. Іспанія в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
14. Португалія в епоху ранньокapіталістичної цивілізації (XV-XVI ст.)
15. Швеція в епоху індустріальної цивілізації (XVII-XIX ст.)

Література.

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
3. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
4. Краткая история мировых цивилизаций [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
5. Новая история стран Европы и Америки: Первый период Учебник для студ. вузов / Под ред. А.В. Адо. — М.: Высш. шк., 1986. — 623 с.
6. Новая история стран Европы и Америки: Первый период: Учебник / В.И. Виноградов, Н.М. Гусева, А.М. Зверев и др.: Под ред. Е.Е. Юровской и И.М. Кривогуза. — М.: Высш шк., 1998. — 415 с.

7. Новая история: Т. 1. 1640 — 1789: Учебник / Под ред. Б.Ф. Поршнева, С.Д. Сказкина, Е.Б. Черняка. — изд. 3-е. — М.: Мысль, 1964. — 567 с.
8. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
9. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://uzilevsky.orags.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
12. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
до дисципліни «Історія цивілізацій»
спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Завдання модульної контрольної роботи для поточного контролю
Частина I.

Варіант 1.

Рівень 1. Дати коротку відповідь

1. Охарактеризуйте історичні цикли цивілізації
2. Теорія культурно-історичних типів (Я. Данилевський)
3. Проаналізуйте основні теорії антропосоціогенеза
4. Вкажіть епіцентри цивілізацій бронзового століття
5. Розкрийте основні характеристики розвитку Індської цивілізації
6. Охарактеризуйте діяльність основних афінських реформаторів
7. Соціально-політична структура середньовічного міста

Рівень 2. Дати визначення

1. Іригаційне землеробство
2. «Аюрведа»
3. Ван
4. Конфуціанство
5. Метеки
6. Кносський палац
7. Пунічні війни
8. Індульгенція
9. Цех
10. гільдія

Рівень 3. Вказати дати

1. Хронологія античної цивілізації
2. Мирний договір Рамсеса 2 і 3 Хаттусили
3. Поділ Римської імперії на Західну і Східну
4. Падіння Константинополя і зникнення Візантії
5. Період розквіту феодальних відносин
6. Початок реформації

Варіант 2.

Рівень 1. Дати коротку відповідь

1. Охарактеризуйте формаційну концепцію періодизації історії
2. Теорія розвитку цивілізацій Тойнбі А.
3. Проаналізуйте основні теорії прабатьківщини людини
4. Які стародавні держави включає в себе Месопотамська цивілізація
5. Розкрийте основні характеристики розвитку Ведичної цивілізації
6. Охарактеризуйте Крит-миккенський період в історії розвитку грецької цивілізації
7. Фактори появи середньовічних міст

Рівень 2. Дати визначення

1. Централізована деспотія
2. Закони Хаммурапі
3. Даосизм
4. Ілоти
5. Архонт
6. Патриції
7. Вотчина
8. Принцепат

9. Анафема

10. Ганза

Рівень 3. Вказати дати

1. Хронологія раннеклассової цивілізації
2. Об'єднання Верхньо-Єгипетського і Нижньо-Єгипетського царства
3. Падіння Західної римської імперії
4. Велике переселення народів
5. Період раннього середньовіччя
6. Початок хрестових походів

Частина II

Варіант 1.

Рівень 1. Дати коротку відповідь

1. Перерахувати чинники, які сприяли переходу від феодальної до капіталістичної цивілізації
2. Розподіліть зони колоніальних володінь європейських держав в 18-19 ст. ст.
3. Вказати характеристики постіндустріальної цивілізації
4. Охарактеризуйте існуючі прогнози майбутнього

Рівень 2. Дати визначення:

1. Мануфактора
2. Буржуазні революції
3. Промисловий переворот
4. Процес монополізації
5. Ост-Індська компанія

Рівень 3. Вказати дати:

1. Індустріальна цивілізація
2. Аугсбурзький мир
3. Селянська війна в Німеччині
4. Прийняття Декларації про незалежність США
5. Початок Першої світової війни

Варіант 2.

Рівень 1. Дати коротку відповідь

1. Охарактеризувати економічний розвиток Європи в період раннекапіталістической цивілізації
2. Вказати особливості індустріальної цивілізації
3. Охарактеризуйте в цілому причини і характер буржуазних революцій
4. Вкажіть особливості колонізації Китаю
5. В яких сферах і як проявляється сучасний процес глобалізації

Рівень 2. Дати визначення:

1. «Революція цін»
2. Освічений абсолютизм
3. Гуситські війни
4. Реконструкція Півдня
5. Капіталізм

Рівень 3. Вказати дати:

1. Хронологія раннеклассової цивілізації
2. Початок постіндустріальної цивілізації
3. Початок Реформації в Європі
4. «Бостонське чаювання»
5. Кінець Першої світової війни

Питання до екзамену

1. Дайте характеристику підходам до визначення поняття «цивілізація»
2. Охарактеризуйте історичні цикли розвитку цивілізацій
3. Розкрийте теорію локальних цивілізацій
4. Дайте аналіз теорії культурно-історичних типів (Я. Данилевський)
5. Проаналізуйте теорію локальних цивілізацій (О. Шпенглер)
6. Розкрийте теорію розвитку цивілізацій (А. Тойнбі)
7. Охарактеризуйте теорію світової, загальнолюдської цивілізації
8. Визначте різновиди класифікації цивілізацій
9. Охарактеризуйте існуючі періодизації історичного розвитку людського суспільства
10. Розкрийте марксистську теорію періодизації історії (формаційна концепція)
11. Проаналізуйте проблему початку світової цивілізації
12. Дайте хронологію світової цивілізації
13. Дайте аналіз теоріям походження людини (антропосоціогенез)
14. Охарактеризуйте підходи до вирішення питання про прабатьківщину людини (антропогенез)
15. Розкрийте процес становлення людського суспільства
16. Визначте основні риси розвитку неолітичної цивілізації
17. Охарактеризуйте роль природного фактору в розвитку цивілізацій бронзового століття
18. Розкрийте основні риси розвитку Давньоєгипетської цивілізації
19. Розкрийте основні риси розвитку Месопотамської цивілізації
20. Розкрийте основні риси розвитку Давньоіндійської цивілізації
21. Розкрийте основні риси розвитку Давньокитайської цивілізації
22. Проаналізуйте культурно-релігійний фактор розвитку цивілізацій Стародавнього Сходу
23. Охарактеризуйте природно-географічний фактор розвитку античної цивілізації
24. Розкрийте періодизацію античної цивілізації
25. Визначте основні риси розвитку крито-мікенської цивілізації
26. Визначте основні риси розвитку грецької цивілізації
27. Визначте основні риси розвитку елліністичної цивілізації
28. Охарактеризуйте структуру суспільно - політичних та економічних відносин давньогрецьких полісів
29. Проаналізуйте процес колонізації в античному суспільстві
30. Визначте сутність та особливості античної демократії та роль в цьому процесі афінських реформаторів
31. Розкрийте сутність та особливості римської аристократичної республіки
32. Визначте основні риси розвитку римської цивілізації періоду імперії
33. Проаналізуйте культурно-релігійний фактор розвитку античної цивілізації
34. Охарактеризуйте причини занепаду античної цивілізації
35. Розкрийте періодизацію західної середньовічної феодальної цивілізації
36. Визначте сутність феодалізму
37. Дайте аналіз розвитку візантійської цивілізації
38. Проаналізуйте розвиток варварських королівств
39. Охарактеризуйте мусульманську ранньофеодальну цивілізацію
40. Визначте основні риси розвитку західної середньовічної цивілізації
41. Проаналізуйте виникнення середньовічних міст як центрів ремесла та торгівлі
42. Розкрийте роль релігії в політичному, духовному та економічному житті західного середньовічного суспільства
43. Дайте характеристику соціальному устрою західного середньовічного суспільства
44. Визначте особливості політичного устрою північноіталійських міст-держав

45. Охарактеризуйте роль Великих географічних відкриттів в розвитку середньовічної цивілізації
46. Охарактеризуйте економічний розвиток Європи в XV-XVII ст.
47. Дайте аналіз зіткнення західної та східної середньовічних цивілізацій
48. Визначте роль Реформації та Контрреформації в розвитку західної середньовічної цивілізації
49. Визначте основні риси епохи Відродження
50. Проаналізуйте перші буржуазні революції як ознаки зникнення середньовічної цивілізації.
51. Визначте основні риси розвитку цивілізації середньовічного Сходу
52. Охарактеризуйте сутність капіталізму і модернізації феодалізму у предіндустріальну цивілізацію.
53. Дайте аналіз особливостям розвитку країн Західної Європи в індустріальну еру.
54. Дайте аналіз особливостям розвитку Росії в індустріальну еру.
55. Дайте аналіз особливостям розвитку США в індустріальну еру.
56. Дайте аналіз особливостям розвитку країн Азії в індустріальну еру.
57. Охарактеризуйте перший промислового переворот
58. Розкрийте війну за незалежність північноамериканських колоній в США.
59. Проаналізуйте Велику французьку революцію.
60. Охарактеризуйте промисловий переворот XVIII ст.
61. Охарактеризуйте технологічний переворот XIX ст. та появу нових джерел енергії.
62. Дайте аналіз остаточному формуванню індустріального капіталістичного суспільства та виникненню фабричного виробництва.
63. Охарактеризуйте науково-технічну революцію XX ст.
64. Визначте особливості колонізація нових земель в XVIII - XIX ст.
65. Охарактеризуйте еволюція соціальної стратифікації суспільства протягом XVIII-XIX ст.
66. Охарактеризуйте особливості Просвітницького абсолютизму в країнах Західної Європи нового часу
67. Проаналізуйте Першу світову війну та її наслідки.
68. Розкрийте культурний розвиток в цивілізації нового часу.
69. Проаналізуйте Другу світову війну та її наслідки
70. Визначте особливості перехідного періоду від індустріальної до постіндустріальної цивілізації.
71. Розкрийте основні риси постіндустріальної цивілізації
72. Дайте прогностичну оцінку альтернативних сценаріїв майбутнього.
73. Визначте нові тенденції інформаційного суспільства
74. Охарактеризуйте глобалізацію як основну тенденцію постіндустріальної цивілізації.
75. Дайте характеристику основних глобальних проблем сучасності.

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ПОСІБНИКІВ, ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ
НАВЧАННЯ ТОЩО**

1. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці / І. Алексеєнко // Політичний менеджмент. — 2003. — № 3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11639/16-Alekseenko.pdf?sequence=1>.
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://hists.narod.ru/doc/new/knigi/Brzezinski_Velikaja_shachmatnaja_doska.pdf.
3. Буданова В.П. История мировых цивилизаций: Учебник. — М., 2004 — 202 с.
4. Данилевский Н. Я. Россия и Европа. / Составление и комментарии Ю. А. Белова / Отв. ред. О. Платонов. — М.: Институт русской цивилизации, 2008. — 816 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://legitimist.ru/lib/philosophy/n_danilevskij_rossiya_i_evropa.pdf.
5. История мировой культуры (мировых цивилизаций). — Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2002. — 544 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://yanko.lib.ru/books/cultur/drach-hist_w_cult.pdf.
6. Краткая история мировых цивилизаций [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://godsabay.ru/civilizations/>.
7. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навчальний посібник. — К. : Либідь, 1999. — 360 с.
8. Постиндустриальная цивилизация и культура управления: Монография. — Орел, 2004. — 235 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://uzilevsky.orgs.org/data/uploads/postindustrial_culture.pdf.
9. Риер Я.Г. История средневековых цивилизаций. Учебное пособие. — Могилев, 2001. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/124086/>.
10. Семенникова Л.И. Цивилизации в истории человечества: Учебное пособие. — Брянск, 1998. — 340 с.
11. Тойнбі А. Дослідження історії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://studentdream.narod.ru/toynbee1.htm>.
12. Хачатурян В. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX века [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/hach_istmir/.
13. Шилов Ю.О. Україна в контексті світової цивілізації: Курс лекцій. — К., 2012. — 220 с.
14. Шпенглер О. Закат Європи. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/shpengler.html>.
15. Яковець Ю.В. История цивилизаций: Учеб. пособие. — М.: ВЛАДОС, 1997, — 352 с.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ (ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ
до дисципліни «Історія цивілізацій»
спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
студії**

1.		Всемирная история. – В 24-т.	Минск, 1997.	3
2.	Под ред. Г.Н. Бонгард – Левин.	Древние цивилизации	М.: Мисль, 1989.	5
3.	Алексеев В.П.	Становление человечества.	М., 1984.	7
4.	Под ред. Г.Б. Поляка, А.Н. Марковой.	Всемирная история: Учебник для вузов	М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997.	25
5.		История цивилизаций (конспект лекций).	М.: ПРИОР, 2000.	8
6.	Яковец Ю.В.	История цивилизаций: Учебное пособие для студентов гуманитарных профессий.	М.: ГИЦ ВЛАДОС, 1997.	6
7.	Крип'якевич І.	Всесвітня історія у 3 кн.	К.: Либідь, 1995. Гриф МОН	4